

Monitorimi i trendit të nivelit të abortit në Shqipëri, për periudhën 2015-2018

Alba Merdani¹, Dorina Toçi¹, Bajram Dedja¹, Besjan Elezaj¹, Ervin Toçi^{1,2}, Albana Fico^{1,2}, Alban Ylli^{1,2}

1 Sistemi i Survejancës së Abortit, Departamenti i Performancës së Shëndetit Publik dhe Sëmundjeve Kronike, Instituti i Shëndetit Publik, Tiranë

2 Fakulteti i Mjekësisë, Universiteti i Mjekësisë, Tiranë

Abstrakt

Instituti i Shëndetit Publik (ISHP) përmes Sistemit të Survejancës së Abortit dokumenton numrin dhe karakteristikat e grave që kryejnë abort. Qëllimi i këtij raporti është monitorimi i trendit të nivelit të abortit në Shqipëri gjatë periudhës 2015-2018. Raporti dhe niveli i abortit u përlogaritën bazuar në të dhënat demografike dhe lindshmërinë e INSTAT. Për vitin 2018, në ISHP janë raportuar gjithsej 5532 aborte spontane dhe me kërkesë të gruas. Niveli i abortit ishte 8.0 aborte për 1000 gra të moshës riprodhuese (15-49 vjeç), ndërsa raporti i abortit ishte 191.2 aborte për 1000 lindje të gjalla. Gati gjysma e aborteve janë kryer nga gra të moshës 25-34 vjeç (49.2% e numrit total), ndërkohë që gratë mbi 35 vjeç kanë kryer 26.9% të aborteve dhe adoleshentet 4.2%. Për vitin 2018, kryesisht abortet janë kryer nga gra që banonin në zonat urbane (67.9% të numrit total) dhe 83.9% e aborteve janë kryer brenda trimestrit të parë të shtatzënisë. Nga viti 2015 në 2018, numri, niveli dhe raporti i abortit kanë rënë respektivisht me 5.9; 3.6 dhe 3.9 pikë përqindje. Gjithashtu për këtë periudhë, numri i raportuar i aborteve me kërkesë të gruas paraqet rënie me 20 pikë përqindje, ndërkohë që numri i aborteve spontane është ulur me vetëm 1.4 pikë përqindje. Informacioni mbi abortet është i rëndësishëm për të monitoruar trendin dhe për të përmirësuar programet e planifikimit familjar.

Hyrje

Në mbarë botën ndodhin çdo vit rreth 55.9 milion aborte - 49.3 milion në rajonet në zhvillim dhe 6.6 milion në rajonet e zhvilluara (Guttmacher Institute 2017). Niveli i abortit raportohet rreth 35 aborte për 1,000 gra të moshës 15–44, që do të thotë, se mesatarisht një grua do të ketë një abort gjatë jetës së saj. Në shumicën e vendeve, gratë 20-24 vjeçare kanë tendencë të kenë shkallën më të lartë të abortit krahasuar me grup-moshat e tjera dhe pjesa më e madhe e aborteve llogariten nga gratë në të njëzetat.

Tek rajonet e zhvilluara niveli i abortit rezulton të jetë dukshëm më i ulët sesa tek rajonet në zhvillim (27 kundrejt 36 për 1,000 gra). Globalisht, niveli i abortit midis 1990-94 dhe 2010-14, pësoi ulje nga 46 në 27 për 1,000 gra të moshës riprodhuese, por për vendet në zhvillim, niveli i abortit pati rënie më të ulët nga 39 në 36 për të njëjtën periudhë kohore (Lancet 2016). Sipas mendimit të kërkuesve, rënia e nivelit të abortit në botë i atribuohet kryesisht rritjes së përdorimit të metodave moderne të planifikimit familjar. Përveç kësaj, iniciativa e FP2020 përfshin angazhimin për zgjerimin e shërbimeve të planifikimit familjar që të arrihen 120 milion gra më tepër nga 69 vendet më të varfra në botë, deri në vitin 2020 (UN 2017).

Aborti në Shqipëri është legalizuar në vitin 1995 dhe bazuar në këtë Ligj, ndërprerja e shtatzënisë mund të kryhet me kërkesë të gruas brenda javës së 12-të të shtatzënisë, dhe deri në javën e 22-të të shtatzënisë për arsye të deformimeve të fetusit apo problemeve shëndetësore të nënës (Ligji i abortit 1995).

Sipas Survejimit të Shëndetit Riprodhues të kryer në vitin 2002, numri i aborteve rezultoi 64% më i ulët se numri i raportuar nga INSTAT. ISHP monitoron abortet në vend, që prej vitit 2007 dhe raporton çdo vit në INSTAT dhe Ministrinë e Shëndetësisë dhe Mbrojtjes Sociale. Sipas të dhënave të ISHP trendi i aborteve ka ardhur në ulje, nga rreth 8000 aborte në vitin 2010 në 5532 aborte në vitin 2018. Ndërkohë që bazuar në rezultatet e studimit më të fundit ADHS 2017-18, 7% e gjithë shtatzënive përfundojnë në abort spontan, 2% në abort të induktuar dhe më pak se 1% në vdekje fetale. Përqindja e aborteve të induktuara rritet me rritjen e moshës së gruas, nga 1% e shtatzënive tek gratë e moshës 20-24 në 8% të shtatzënive tek gratë e moshës 40-44. Gjithashtu edhe përqindja e shtatzënive që përfundojnë në abort spontan ka tendencë të rritet me rritjen e moshës së gruas (ADHS 2017-18).

Metodologjia

Instituti i Shëndetit Publik monitoron sistemin eurvejancës së abortit në vend që prej vitit 2007, bazuar në Urdhërin e Ministrisë së Shëndetësisë në Maj 2007, si dhe VKM Nr.327 dt.28.05.2014. Të dhënat mbi abortet në sistemin eurvejancës bazohen në skedën aktuale të abortit (skedë individuale), e cila plotësohet nga mjeku obstetër-gjinekolog që kryen abortin (ndërprerje apo abort spontan) dhe nuk përmban identitetin (emrin) e gruas, për të ruajtur konfidencialitetin e saj.

Të dhënat demografike dhe ato mbi lindshmërinë (burimi-INSTAT) përdoren për llogaritjen e nivelit të abortit (aborte për 1.000 gra të moshës riprodhuese 15-49 vjeç) dhe raportit të abortit (aborte për 1.000 lindje të gjalla).

Për të paraqitur më mirë trendin e abortit bëhet krahasimi i niveleve të abortit pasi merret në konsideratë popullata. Ndërkohë që numrat absolutë ndikohen nga madhësia e popullsisë, nivelet vjetore nuk ndikohen.

Informacioni mbi abortet (bazuar në skedën e abortit) vjen në IShP nëpërmjet personave përgjegjës përurvejancën nga gjithë rrethet e vendit. Gjithashtu në IShP raportohet edhe informacion mbi numrin total të aborteve të kryera sipas Regjistrimit të Abortit, i cili ndodhet në çdo institucion publik (maternitet) ose privat që kryehen ndërprerje shtatzënie.

Rezultatet

Gjatë vitit 2018 janë raportuar një total prej 5532 aborte, 253 raste më shumë se në vitin 2017 (5279 aborte), rritje kjo që pasqyron edhe raportimin e sektorit privat (2 spitaleve private në vend) që prej fillimit të vitit 2018. Numri i skedave të ardhura në ISHP nga të gjithë qendrat raportuese është 4578, duke përfaqësuar 82,8% raportim të aborteve me skedën e abortit.

Sektori privat (spitalet private të licensuara për ndërprerje shtatzënie) ka filluar të raportojë në IShP që prej fillimit të vitit 2018, por bazuar në numrin e skedave të raportuara në IShP (162 skeda) mund të theksojmë se aktualisht abortet në vendin tonë kryhen kryesisht në sektorin publik (maternitete) dhe abortet e kryera në sektorin privat përbëjnë rreth 2.9% të aborteve totale në vend.

Në tabelën që vijon është paraqitur trendi i lindjeve dhe aborteve në vendin tonë, për periudhën 2015-2018, si dhe indikatorët kryesorë të abortit: raporti i abortit (numri i aborteve për 1000 lindje të gjalla), niveli i abortit (numri i aborteve për 1000 gra të moshës 15-49 vjeç) si dhe raporti Lindje/Abort.

Tabela 1. Lindjet dhe abortet në Shqipëri për periudhën 2015-2018

Emërtimi	Vitet			
	2015	2016	2017	2018
Lindje	29.554	28.429	30.241	28.934
Aborte (numër)	5880	5396	5279	5532
Raporti i abortit(për 1000 LGj)	199.0	189.8	174.6	191.2
Niveli i abortit (për 1000 gra)	8.3	7.8	7.6	8.0
Raporti:				
Lindje / Abort	5.0 : 1	5.3 : 1	5.7 : 1	5.2 : 1

Burimi: Lindjet e gjalla për v.2015-2016, Ministria e Shëndetësisë dhe Mbrojtjes Sociale

Lindjet e gjalla për vitin 2017, Sektori i Vaksinimit, IShP

Lindjet e gjalla për vitin 2018, INSTAT

Raporti i abortit në shkallë vendi për vitin 2018 paraqet nivele të ngjashme me atë të vitit 2016 (191.2 dhe 189.8 respektivisht), ndërkohë që ka një rritje të lehtë krahasuar me një vit më parë (174.6 për vitin 2017). Edhe si numër abortet krahasuar me një vit më parë paraqiten me një rritje të lehtë (5532 për vitin 2018 kundrejt 5279 për vitin 2017), duke reflektuar raportimin nga sektori privat që prej fillimit të vitit 2018.

Bazuar në numrin aktual të aborteve dhe lindjeve në vend, mund të themi se rreth 16% e shtatzënieve përfundojnë në abort (spontan apo me kërkesë të gruas). Raporti lindje/abort është 5.2 : 1, që nënkupton se në vendin tonë afërsisht në 5.2 lindje kryhet 1 abort.

Trendi i treguesve kryesorë të abortit (numri, raporti dhe niveli) për periudhën 2015-2018, paraqitet në grafikun që vijon (Figura 1).

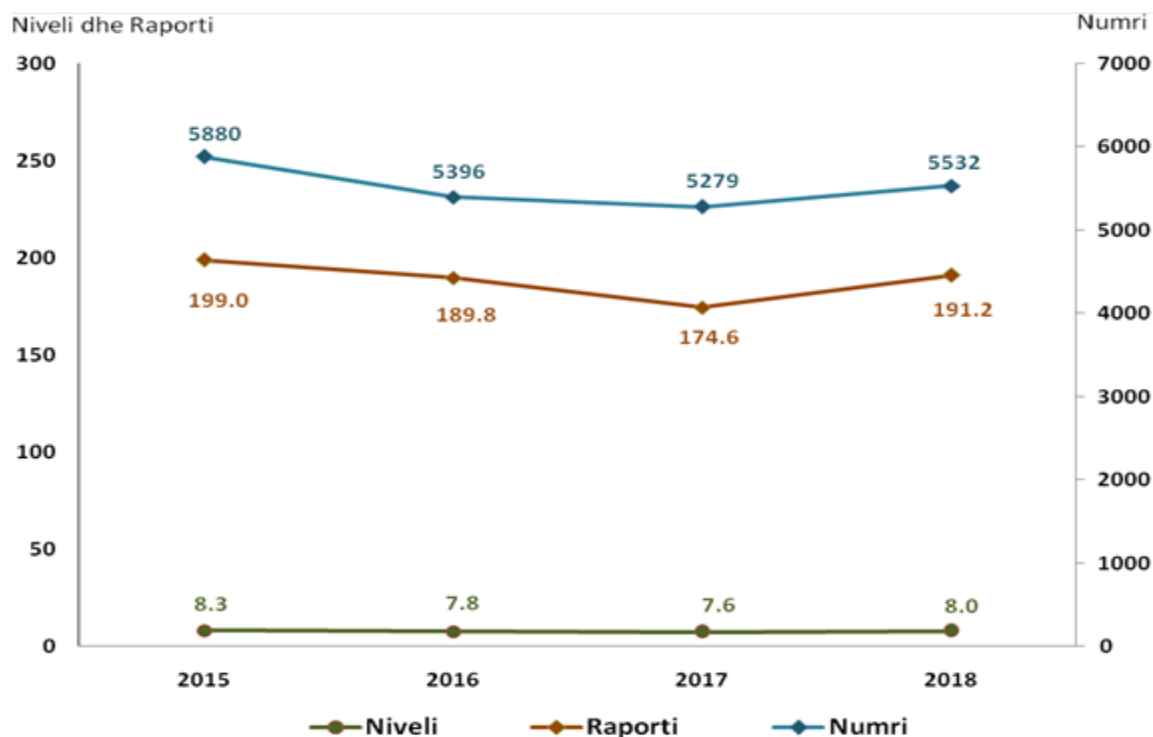

Figura 1. Numri, raporti dhe niveli i aborteve në Shqipëri, periudha 2015-2018

Burimi: Abortet - Sistemi Kombëtar i Survejancës së Abortit, IShP

Burimi: Lindjet e gjalla - MSHMS viti 2015, 2016, IShP, Sektori i Vaksinimit-viti 2017 dhe INSTAT - viti 2018

Burimi: Gratë e moshës 15-49 vjeç nga INSTAT dhe Zyra e Gjendjes Civile

Niveli i abortit për vitin 2018 paraqet ulje krahasuar me vitin 2015 (8.0 dhe 8.3 respektivisht), por ka një rritje të lehtë me dy vite më parë, rritje kjo që justifikohet me raportimin më të mirë të skedave të abortit, si dhe raportim nga sektori privat.

Nga analiza e aborteve sipas llojit të tij, gjatë periudhës 2015-2018, vihet re se numri i aborteve me kërkesë të gruas për vitin 2018 paraqet rënie me 20 pikë përqindje krahasuar me vitin 2015, ndërkohë që abortet spontane për vitin 2018 përbënin 79.3% të numrit total të aborteve dhe paraqiten në rënie me vetëm 1.4 pikë përqindje krahasuar vitin 2015 (Figura 2).

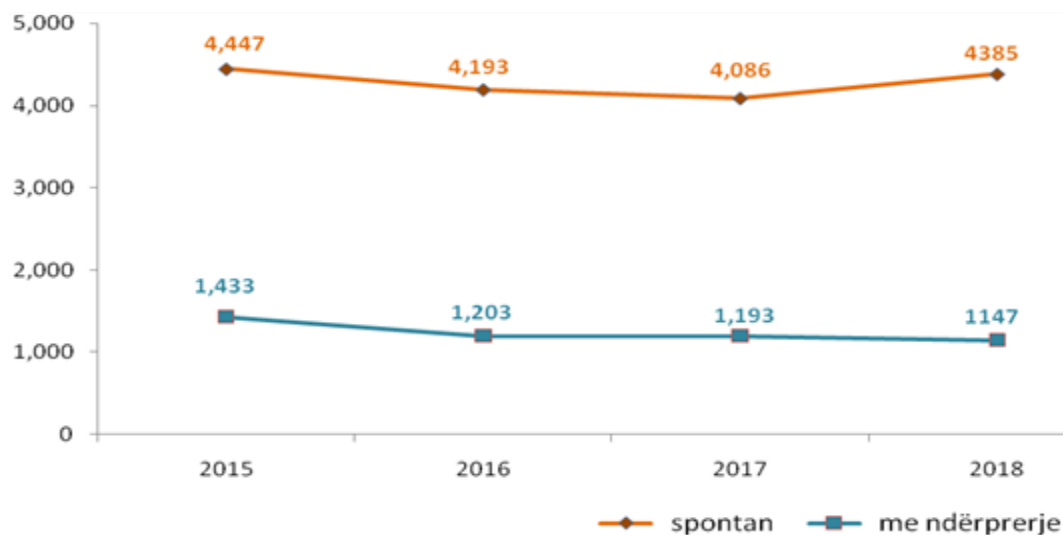

Figura 2. Numri i aborteve sipas llojit të abortit, periudha 2015-2018

Bazuar në vendbanimin e gruas, numri i aborteve vazhdon të qëndrojë prej vitesh më i lartë tek gratë e zonave urbane, duke pasqyruar lëvizjet demografike në vend (Tabela 2).

Tabela 2: Përqindja e aborteve sipas vendbanimit të gruas, periudha 2015-2018

Vendbanimi	Vitet			
	2015	2016	2017	2018
Urban	56.1	61.5	64.7	67.9
Rural	43.9	38.3	35.3	32.1

Shumica e aborteve në vend kryhen nga gra të grup-moshës 25-34 vjeç (49.2 % kundrejt numrit total të aborteve), kurse gratë mbi 35 vjeç përbëjnë 26.9% të numrit total të aborteve. Abortet vihen re më pak tek gratë adoleshente 13-19 vjeç (4.2%) dhe tek gratë ≥ 45 vjeç (1.2%). Në tabelën 3 paraqitet përqindja e aborteve sipas grup-moshave kryesore, për periudhën 2015-2018.

Tabela 3. Përqindja e aborteve sipas gr-moshës së gruas, periudha 2015-2018

Grup-mosha	Vitet			
	2015	2016	2017	2018
13-19 vjeç	6.0	5.1	4.8	4.2
20-34	70.0	67.7	67.9	66.4
mbi 35	23.4	26.3	26.6	26.9
Pa deklaruar	0.6	0.8	0.7	2.6

Në Figurën 3 që vijon paraqitet raporti i abortit sipas qarqeve, për vitin 2018.

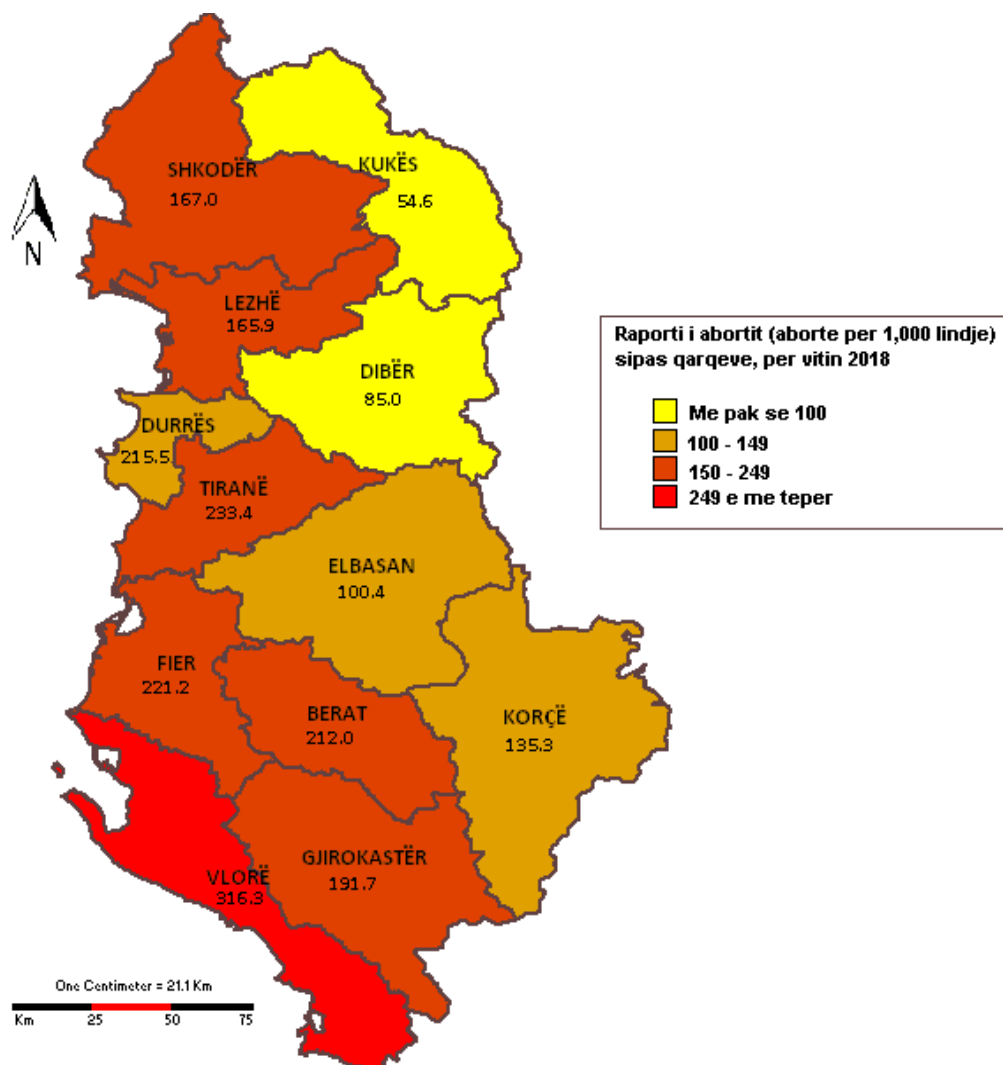

Figura 3. Raporti i abortit sipas qarqeve, për vitin 2018

Qarqet që paraqesin raportin më të lartë të abortit janë Vlora (316.3) dhe Tirana (233.4) e më pas renditen Fieri (221.2), Durrësi (215.5) e Berati (212.0).

Gjatë vitit 2018, në vendin tonë pjesa më e madhe e aborteve (90.5%) janë kryer nga gratë e martuara apo që bashkëjetojnë. Kjo shpjegohet me faktin se shumica e grave të moshës riprodhuese në vendin tonë janë të martuara, e si rrjedhim edhe numri i aborteve nga gratë e martuara është shumë më i lartë sesa abortet e kryera nga gratë beqare apo që nuk janë në një lidhje. Ndërkohë që për periudhën 2015-2018 vihet re një rritje me 17.2% e aborteve të kryera nga gratë e pamartuara apo që nuk janë në një lidhje (nga 5.8% në vitin 2015 në 6.8% në vitin 2018) Tabela 4.

Tabela 4. Përqindja e aborteve sipas statusit martesor të gruas, periudha 2015-2018

Vitet	Statusi martesor i gruas				
	Beqare	E martuar	E ndarë	E Ve	Mungon
2015	5.8	93.1	0.7	0.4	0.0
2016	5.7	92.3	0.8	0.1	1.1
2017	6.3	92.0	0.8	0.2	0.7
2018	6.8	90.5	0.9	0.1	1.7

Për vitin 2018, pothuajse gjysma e aborteve janë kryer nga gra me nivel të ulët arsimor (42.2% me arsim fillor ose 9-vjeçar), ndërkohë që gratë me arsim të lartë kanë kryer rreth 24.5% të aborteve (Tabela 5). Në vitin 2018 vihet re një rritje me 47% e aborteve të kryera nga gratë me arsim të lartë (universitet) krahasuar me të dhënat e vitit 2015.

Tabela 5. Përqindja e aborteve sipas nivelit arsimor të gruas, periudha 2015-2018

Niveli arsimor i gruas	Vitet			
	2015	2016	2017	2018
Fillor	3.7	3.6	3.7	3.0
9-vjeçar	44.8	41.8	37.1	39.2
I mesëm	32.6	34.0	36.0	31.0
I lartë	16.4	18.5	21.1	24.5
Pa deklaruar	2.5	2.1	2.1	2.3

Gjatë periudhës 2015-2018 vihet re se abortet e kryera nga gratë e papuna dhe të pasiguruara ndjekin të njëjtin trend me nivele të përafërta (rreth 70% të aborteve gjithsej) (Figura 4). Megjithatë, po për këtë periudhë mund të vërehet trendi në rënie i përqindjes së aborteve të kryera nga gratë e pasiguruara dhe të papuna (rënie me rreth 17%).

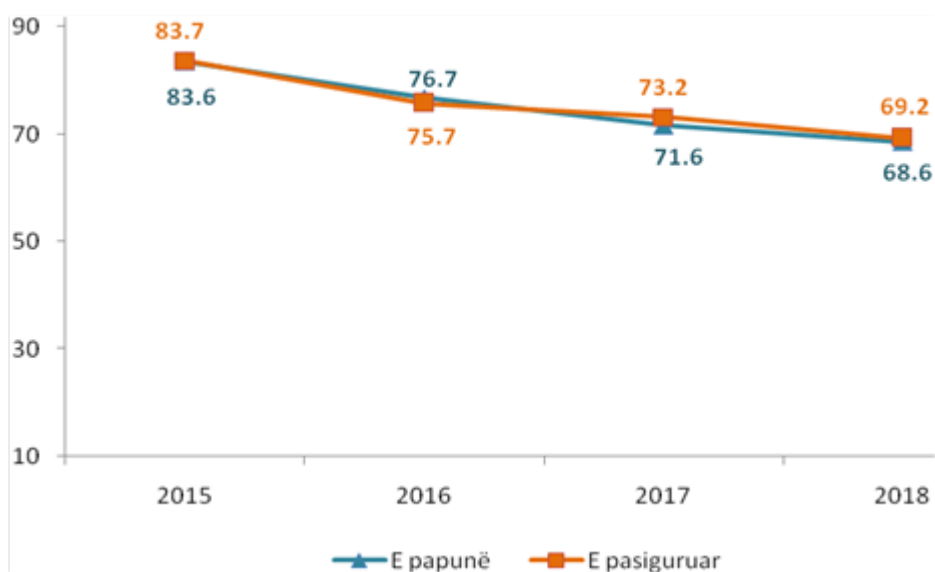

Figura 4. Përqindja e aborteve sipas statusit të punësimit dhe sigurimeve shëndetësore të gruas, periudha 2015-2018

Gjatë vitit 2018, 83.9% e aborteve janë kryer brenda tremestrit të parë të shtatzënisë (më pak se 12 javë), 7.4% e aborteve në 12-14 javë shtatzënie dhe 7.2% mbi moshën 15-javë të shtatzënisë. Abortet e kryera mbi javën e 22-të të shtatzënisë për vitin 2018 përbënin 1.2% të numrit total të aborteve, ndërkohë që për vitin 2015 kjo shifër ka qenë 2.0%. Për të gjithë periudhën e analizuar, rreth 80% e aborteve janë kryer brenda javës së 12-të të shtatzënisë (Grafiku 4).

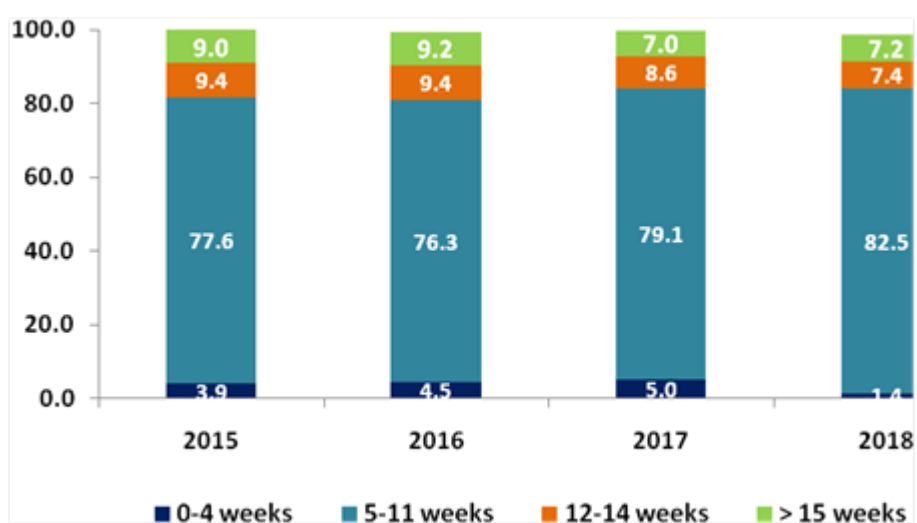

Figura 5. Përqindja e aborteve të kryera sipas javës së shtatzënisë, periudha 2015-2018

Të dhënat lidhur me historikun e shtatzënieve (numrin e mëparshëm të shtatzënieve, aborteve me kërkesë dhe ato spontane, si dhe numrin aktual të fëmijëve) të grave që kryen abort gjatë periudhës 2015-2018, paraqiten në tabelën që vijon (Tabela 6):

Tabela 6. Të dhëna të ndryshme për gratë që kryen abort gjatë periudhës 2015-2018

Historiku i Shtatzënieve	2015	2016	2017	2018
Numri i shtatzënieve të mëparshme				
0	25.1	26.6	29.9	28.5
1	23.2	23.3	23.1	22.3
2	26.3	26.5	25.6	26.4
3 or more	25.4	23.6	21.4	22.6
Numri aktual i fëmijëve				
0	29.4	30.9	33.1	32.9
1	25.6	25.0	25.5	25.2
2	30.3	29.8	28.3	28.7
3 or more	14.7	14.3	13.1	13.1
Numri i aborteve me kërkesë të mëparshme				
0	87.8	89.1	91.6	91.8
1	6.3	5.5	4.8	4.4
2	2.9	2.2	2.1	2.1
3 or more	1.8	1.5	1.5	1.2
Numri i aborteve spontane të mëparshme				
0	87.6	87.5	89.1	85.7
1	7.6	8.0	7.4	9.5
2	2.4	1.9	2.3	2.7
3 or more	1.3	0.9	1.2	1.6
*Të dhënat në përqindje kundrejt totalit				

Përfundime

Sistemi i survejancës së abortit është i rëndësishëm për të vlerësuar trendin e abortit dhe për të përmirësuar programet shëndetësore të planifikimit familjar. Për periudhën 2015-2018, trendi i treguesve kryesorë të abortit (numri, raporti dhe niveli) paraqitet në ulje. Abortet kryhen kryesisht nga gra të moshës 20-35 vjeç, të martuara, me nivel arsimor 9-vjeçar dhe të mesëm dhe që banojnë në zonat urbane. Rreth 70% e aborteve kryhen nga gratë e papuna dhe të pasiguruara. Që prej fillimit të vitit 2018, sektori privat raporton 2.9% të aborteve gjithsej. Të dhënat e këtij raporti mund të ndihmojnë politikëbërësit për të identifikuar grup-moshën e grave me nivele më të larta të abortit, të cilat lidhen kryesisht me shtatzënitë e padëshiruara. Rritja e aksesit dhe përdorimit të metodave moderne të planifikimit familjar mund të parandalojë shtatzënitë e padëshiruara dhe të ulë më tej nivelin e abortit në vend.

Bibliografia

Sedgh G et al., *Abortion Worldwide 2017: Uneven Progress and Unequal access* New York: Guttmacher Institute, September 2018.

United Nations Foundation, *Family Planning 2020: About us*, web page, 2017.

World Bank, *Countries and economies: income levels*, 2015, web page.

Special tabulations of updated data from Sedgh G et al., *Abortion incidence between 1990 - 2014: global, regional and subregional levels and trends*, *Lancet*, 2016, 388(10041):258–267.

United Nations, Department of Economic and Social Affairs, Population Division. *Model-based Estimates and Projections of Family Planning Indicators 2015*. New York: United Nations; 2016.

Unsafe abortion: global and regional estimates of the incidence of unsafe abortion and associated mortality in 2008. -- 6th ed. WHO

Chae S et al., *Characteristics of women obtaining induced abortions in selected low-and middle-income countries*, *PLOS ONE*, 2017, 12(3):e0172976.

Department of Health, *Abortion Statistics, England and Wales: 2015*, London: Department of Health, 2016.

Sedgh G, Henshaw S, Singh S, Ahman E, Shah IH. *Induced abortion: estimated rates and trends worldwide*. *Lancet*. 2007;370:1338–45.

Ligji i abortit Nr.8045 i datës 7 Dhjetor 1995 mbi ndërprerjen e shtatzënisë. *Fletorja Zyrtare*, Nr.26, Dhjetor 1995, fq.1144 – 1148.

Albanian Reproductive Health Survey 2002 Printed by US Department of Health and Human

Services, Centers for Disease Control and Prevention, Atlanta, Georgia 30333, and USA. Available at: <http://ghdx.healthdata.org/record/albania-reproductive-health-survey-2002>

Institute of Statistics, Institute of Public Health and ICF.2018. *Albania Demographic and Health Survey 2017-18*. Tirana, Albania: Institute of Statistics, Institute of Public Health and ICF.

BULETINI I INSTITUTIT TË SHËNDETIT PUBLIK:
Rr. Aleksandër Moisiu, Nr. 80, Tiranë, SHQIPËRI
E-mail: ishp@shendetesia.gov.al
Tel: 04 23 74 756, Fax: 04 23 70 058